

Agnieszka Barátka¹

A MAGYAR GYERMEKVERSEK HELYE A VARSÓI
MAGYAR TANSZÉK OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGÉBEN
ÉS A VARSÓI MAGYAR SZAKOSOK VISZONYA
A MAGYAR GYERMEKVERSEKHEZ MINT
AUTENTIKUS TANANYAGHOZ
(A KÉRDŐÍVES ADATOK TÜKRÉBEN)

Abstract

The present paper focuses on the results of the study which was conducted in the academic year 2017/2018. On the basis of the questionnaire conducted among the students of the Warsaw University's Department of Hungarian Studies, the students' opinions and experience concerning the Hungarian literature and the Hungarian poems for children as an authentic teaching materials were analyzed.

Keywords: *Hungarian as a Foreign Language, authentic teaching materials, Hungarian poems for children, study, the Department of Hungarian Studies at University of Warsaw*

Kulcsszavak: *magyar mint idegen nyelv, autentikus tananyag, magyar gyermekvers, kérdőív, a Varsói Egyetem Magyar Tanszéke*

1. Bevezetés

Az idegen nyelv oktatása nehezen képzelhető el az adott nyelvhez kapcsolódó kulturális háttér bemutatása nélkül. Ezt szolgálják többek közt az autentikus anyagok, amelyek egyre nagyobb számban nemcsak színesítik a nyelvkönyveket, hanem szabadon bevihetők az órákra, vagy az internetnek köszönhetően akár virtuálisan is bemutathatók a tanórákon. Az autentikus tananyag klasszikus és egyúttal a legtágabb meghatározása sokféle szóbeli, írásbeli, valamint vizuális anyag felhasználását engedi a nyelvtanároknak, amelyek eredetileg a célnyelv és célkultúra képviselőinek készültek,

¹ Agnieszka Barátka doktorjelölt, Varsói Tudományegyetem Magyar Tanszéke, abaratka@gmail.com

és elsősorban nem a nyelvi oktatást szolgálják, hanem a reális kommunikációt (Smuk 2013: 77). Így definiálva az autentikus tananyagot sok lektor sajnálatos módon háttérbe szorítja az irodalmi szövegeket, nem véve figyelembe, hogy az irodalmi alkotások egyenrangúak más szövegtípusokkal, hiszen hatékony felhasználhatóságuk több tényezőnek is köszönhető – ahogy Kovács Renáta leírja, az irodalom:

univerzális témákat dolgoz fel; autentikus, eredeti szöveganyagot jelent, amelynek olvasása motiváló és önbizalomnövelő lehet, nagymértékben fejleszti az olvasott szöveg értésének készségét is; kulturális termék, amely képes a célnyelv kultúrájának, valamint társadalmi és viselkedési kódjainak közvetítésére; képes bemutatni egy nyelv szerkezeti és szókincsbeli gazdagságát; az ereje képes a nyelvtanulót magával ragadni és további szövegek olvasására és kutatásokra motiválni; az olvasása az öt nyelvi készség erősödését is elősegíti (2014: 71-72).

A külföldi magyar szakokon zajló magyar mint idegen nyelv tanítására és tanulására vonatkozó akár egyszerű didaktikai reflexió is ahhoz a következtetéshez vezet, hogy az autentikus anyagok, és köztük az irodalmi alkotások minél gyakoribb felhasználása nemcsak a didaktikai folyamat szerves része, hanem a komplex hungarológiai képzés sikerének az egyik feltétele is. Így a magyar szakos hallgatók nemcsak a magyar irodalomtörténet kurzuson ismerkednek meg a magyar irodalommal, hanem a magyar nyelvórákon is. Az irodalmi alkotások funkciója elsősorban a hallgatónak a szöveggel való érintkezésében nyilvánul meg. Ezért a felhasználási lehetőségeinek a száma igen nagy a magyar mint idegen nyelv oktatásában, pontosabban a kiejtés, ritmus, intonáció tanításában, a szókincs bővítésében és elmélyítésében, a nyelvi (lexikai, nyelvtani, stilisztikai) szerkezetek prezentálásában és/vagy gyakorlásában, valamint az olvasás, illetve a hallás utáni szövegértés gyakorlásában és a szövegalkotási kompetencia fejlesztésében, továbbá a célnyelven írt irodalmi szöveg értelmezésének tanításában, és mindezzel a tanulóknak a célnyelvben és a célkultúrában való elmerülésében (vö. Kovács 2014: 71-72, 82).

A fentiek természetesen a gyermekirodalomra vonatkozóan is érvényesek. Az egész gyermekirodalomra nagyon jellemző a didaktikai aspektus is. A legfiatalabbnak írt művek didaktikailag számos funkciót töltenek be, melyek a gyerek egyéni és társadalmi fejlődését támogatják. Azonban figyelemre méltó, hogy a szókincs gazdagítása, a megismert nyelvtani szerkezetek gyakorlása, az elsajátítandó nyelv valóságának a megismerése, a célnyelv kultúrájához való közeledése, a világnak az adott nyelven történő megértése, egy más gondolkodásmód megértése, a tanuló nyelvi kompetenciájának fejlődése és az emberi korlátok megdöntése nemcsak a magyar mint anyanyelv tanítás-tanulás folyamatában nagyon fontos, hanem a magyart mint idegen nyelvet tanulók esetében is.

Érdeklődve a varsói magyar szakos hallgatók véleménye iránt egy rövid kérdőíves kutatást folytattam, amelynek a célja az irodalmi szövegekhez, és egyben a magyar gyermekversekhez mint a magyar órán felhasználható tananyaghoz való viszonyuk kiderítése volt. Továbbá arra is kíváncsi voltam, mennyire tartják szükségesnek a

hallgatók a magyar gyermekversek megismerését, és mi az elképzelésük a tanórán történő lehetséges felhasználásukra vonatkozóan. A jobb megértés céljából a kérdőív lengyel nyelven készült.

A kérdőíves adatok elemzését megelőzi a gyermekversek helyének és szerepének bemutatása a varsói Magyar Tanszék lektorainak és tanárainak didaktikai tevékenységében. Figyelembe véve, hogy a tanárok más-más versekhez nyúlnak, más-más csoportokat tanítanak, és az óráik más-más célok elérését szolgálják (vö. pl. nyelv-, irodalomtanítás), csak egy általánosított képet tudok bemutatni ezzel kapcsolatosan.

2. A magyar gyermekversek helye és szerepe a didaktikai folyamatban a varsói magyar szakon

A lengyelországi magyar szakok kurzuskínálatait elemezve megfigyelhető, hogy nagy szerepet játszik bennük a magyar irodalomtörténet, azonban a magyar gyermekirodalomról nagyon ritkán esik szó. Így a hallgatók nagyon keveset tudnak róla, csak egy-egy költő vagy író irodalmi tevékenységével kapcsolatosan tudják említeni a gyermekirodalmi alkotását is, például Petőfi Sándor vagy Weöres Sándor kapcsán.

A varsói nyelvtanárok által felhasznált magyar mint idegen nyelv tankönyv-családok és segédtankönyvek ezzel párhuzamos elemzése ahhoz a következtetéshez vezetett, hogy a magyar gyermekversek felhasználása csak két felhasznált tankönyv esetében tűnik fontos eszköznek a tanítás-tanulás folyamatában. A Debreceni Nyári Egyetem *Hungarolingua Fonetika* című külön kiadványa, amely a kezdő magyar nyelv-tanulók közösségét célozza, könnyítve a magyar nyelv helyes kiejtésének a fejlesztését, összesen tizenkét vers szövegét mutatja be. Ezek között a versek között kilenc gyermekvers szerepel². A könyvvel együtt kiadott hanganyag ezeknek a verseknek a megzenésített verzióit is tartalmazza. Így a tanulók nemcsak énekelve tanulhatnak, érzékelhetik a magyar nyelv ritmusát, hanem megismerkedhetnek a magyar énekesekkel és együttesekkel is. Az Akadémiai Kiadó *Magyar mozaik 4.* című nyelv-tankönyv-családjában viszont több vers³ is szerepel, és ami fontos, a többségéhez nyelvi, azaz főleg lexikai és stilisztikai feladatok társulnak, valamint az olvasott, illetve hallott szövegek megértésének a fejlesztését vagy az összehasonlító elemzését és értelmezését szolgálja a vers a haladó tanulók esetében. Ezek alapján elmondható, hogy a gyermekversekkel vagy a minimum- (A1) vagy a felsőfokú (C1) szinten ismerkedhetnek meg a magyar szakosok a magyarórán. Természetesen az, hogy a varsói nyelvtanárok által felhasznált nyelvkönyv-családokban kevés gyermekvers található, nem jelenti azt, hogy a nyelvtanárok nem használják fel a magyar gyermekverseket

² József A., *Altató, Kertész leszek*, Kányádi S., *Faragott versike, Három székláb*, Kiss D., *Korong forog*, Nemes Nagy Á., *Az asztal*, Radnóti M., *Éjszaka*, Vidor M., *Nyelvgyötrők*, Weöres S., *Kalapszalag*.

³ Arany J., *A tudós macskája*, Csanádi I., *Patak*, Kányádi S., *Betemetett a nagy hó*, Nemes Nagy Á., *Nyári rajz*, Weöres S., *A birka-iskola, Galagonya, Pletykázó asszonyok*.

a magyar mint idegen nyelv tanításának és tanulásának eszközeként. Egy kérdőíves felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a Varsói Tudományegyetem Magyar Tanszék tanárainak (10 (nyelv)tanár vett részt a felmérésben⁴) 90%-a egyetért azzal az állítással, hogy a magyar gyermekversek jól felhasználhatók a magyar mint idegen nyelv tanításában. Nyolcan rendszeresen használnak a tanítási tevékenységük során mondókákat, illetve Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes és Kányádi Sándor gyermekverseit.

Kétséget kizáróan a Varsói Tudományegyetemen a magyar gyermekverseknek fontos szerepe és kivételes helye van a magyar mint idegen nyelv oktatásában, illetve a komplex hungarológiai képzés biztosításában. A varsói Magyar Tanszék magyar nyelvtanárai és irodalom tanárai elsősorban a hallgatók nyelvi és irodalmi kompetenciái fejlesztésének, valamint nyelvi tevékenységei aktiválásának céljából alkalmazzák a gyermekverseket, a mondókákat, valamint a klasszikus és kortárs magyar költők gyermekköltészeti gyöngyszemeit.

A gyermekversek rímes, sokszor játékos formájának, zeneiségének köszönhető, hogy elősegítik a hallgatók nyelvi kompetenciái fejlesztését, ami memorizálással, többszörös felolvasással vagy szövegértési, -elemzési feladatokkal történik, és elsősorban a következő tanítási célok elérését szolgálja:

- a specifikus magyar hangok (pl. *o, a, á, é, gy, ty stb.*) és a magyar hanglejtés helyes kiejtésének gyakoroltatását, a hangok időtartamának érzékeltetését (pl. Weöres S., Kányádi S., Tamkó Sirató K. gyermekversei);
- a hallgató szókincsének gazdagítását és elmélyítését például tematikus egységek, tankönyvi vagy nyelvvizsga témakörök megbeszélése kapcsán (pl. Weöres S., Nemes Nagy Á., Devecseri G. gyermekversei);
- a helyesírási szabályok megerősítését (pl. Gálfi A.: *Ly mese*, Szalay B.: *Helyesírás versben*, Varga K.: *Mondóka*).

A nyelvtani szerkezetek, illetve a magyar szóalkotás prezentálásakor és/ vagy gyakoroltatásakor, azaz a grammatikai gyakorlatok kiegészítéseként alig használják fel a gyermekverseket a Tanszék tanárai (ebből a célból elsősorban Szabó T. A. gyermekverseit vonják be a tanítás folyamatába).

Megfelelő feladatokkal együtt a versek fel- vagy elolvasása, illetve megzenésítésüknek felhasználása az órán alapul szolgál az olvasás és a hallás utáni szövegértés fejlesztéséhez. A felhasznált vers témája sokszor a tantermi beszélgetés elindítója, így a hallgatók szövegalkotási készségének fejlesztését is szolgálja (pl. Weöres S.: *A birka-iskola* az iskola témakör kapcsán).

Ezeken kívül a legfiatalabbaknak írt versek felhasználásának célja a hallgatóknak a magyar kultúrában - és egyben a magyar irodalmi kultúrában - való elmerülése, a hallgatók irodalmi kompetenciájának fejlesztése a magyar mint idegen nyelvre vonatkozóan. Ez elsősorban a következőkön alapul:

- az ünnepekkel, hagyományokkal kapcsolatos versek megismertetése (pl. locsoló-versek, Mikulás-váró mondókák);

⁴ Egy másik kérdőíves kutatásom eredményei alapján.

- a magyar gyermekköltészeti kánon jeles képviselőitől egy-egy versnek a bemutatása (pl. Petőfi S.: *Anyám tyúkja*, valamint Weöres S., Nemes Nagy Á., Kányádi S., Csukás I., Tamkó Sirató K., Varró D. egy-egy gyermekverse);
- versek értelmezése és elemzése, ami szolgálhatja az irodalomelméleti ismeretek elmélyítését, vagyis pl. irodalmi humor, rímfajták felismerését, időmértékes verselés elemzését, illetve képvers bemutatását (pl. Devecseri G.: *Állatkerti útmutató*, Weöres S.: *Száncsengő*, *A tündér*, Kiss B.: *Vonatozó*);
- Magyarország történelmi és aktuális imázsának érzékeltetése (pl. Bezerédj Amália: *Flóri könyve* című gyermekverses-kötet néhány darabja magyar városokról).

A gyermekvers „sikerese” felhasználása elősegíti a tanulási sikerélmény elérését, azaz egy-egy egyszerű, rövid gyermekvers megértésével nő a hallgató önbizalma, hogy képes magyar nyelvű irodalmi alkotásokat olvasni és érteni. Így a magyar nyelvtanár hozzájárul az irodalmi művekre vonatkozó olvasási kedv fejlesztéséhez (pl. az A1 szint kezdő szakaszában Devecseri G. *Derék állat a kobra...* című verse).

Ezzel egyidejűleg a gyermekversek sajátosságai egy bizonyos nyelvi tréninget biztosítanak a hallgatóknak, és ezzel elősegítik a tanulási készségük fejlesztését (vö. pl. találós mondókák, Varró Dániel – Agócs Írisz: *Nem, nem, hanem...* *Találd ki!* című kötet versei).

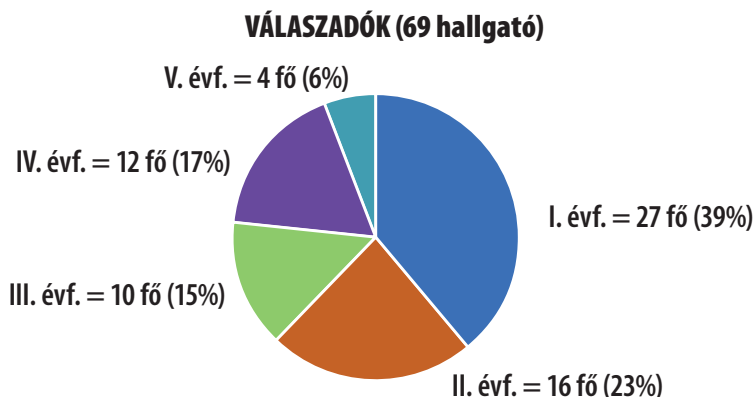
A magyar gyermekversek kétséget kizáróan minden nyelvi szinten elősegítik a tanítandó-tanulandó tartalmi elemek vagy készségek fejlesztését, ugyanakkor sajátos nyelvi beavatást biztosítanak a magyar szakos hallgatóknak a magyar (irodalmi) nyelvbe és a magyar irodalmi alkotások hallgatásába, olvasásába, értelmezésébe. A magyar mint idegen nyelv tanítását-tanulását elősegítő eszköznek bizonyulnak, bár a felhasználásuk sokat követel mind a tanártól, mind a hallgatótól.

3. A kérdőíves adatok elemzése

3.1. A válaszadók jellemzése

A kérdőíves felmérést a 2017/2018-as tanév elején végeztem. A kérdőívek kitöltésében a Varsói Tudományegyetem Magyar Tanszékének 69 magyar szakos hallgatója vett részt, ami az összes varsói magyar szakos hallgató kb. 70%-ának felel meg (a hiányzó 30%-uk vagy ösztöndíjjal tartózkodott Magyarországon, vagy nem jött be az új tanév első magyarórájára, amikor a kérdőívek kitöltésére került sor).

A válaszadók kiválasztása nem volt véletlenszerű. A kutatás célja a kutatási problémakör minél tágabb megismerése volt, így célszerűnek tartottam minden évfolyam hallgatóival kitölteni a kérdőívet. Az alábbi ábrán a válaszadók évfolyamok szerinti megoszlását mutatom be (1. ábra: A válaszadó hallgatók száma évfolyamok szerint):

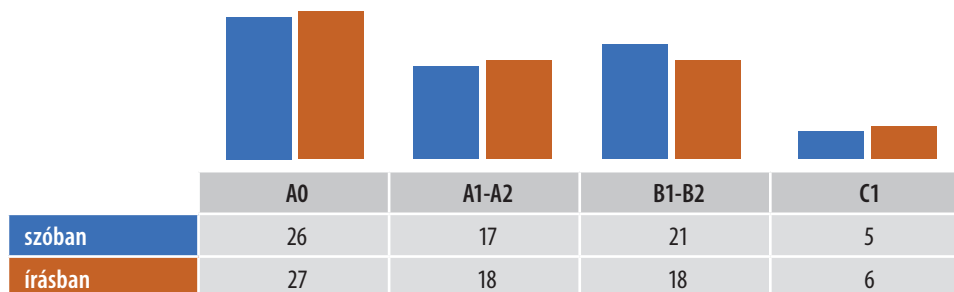

1. ábra: A válaszadó hallgatók száma évfolyamok szerint

A fentiek alapján jól látható, hogy a válaszadók 39%-a a varsói magyar szak új hallgatói, azaz magyarul még nem beszélő, illetve csak pár mondatot ismerő fiatalok, akik az idegen nyelvnek, így a magyar nyelvnek is, a tanítási-tanulási folyamatára vonatkozó elvárásaikkal jelentkeztek az első magyarórájukra. A többiek, azaz a válaszadók 61%-a, a másod-, harmad-, negyed- és ötödéves hallgatók, akik minimum egy éve (a másodévesek) intenzíven tanulnak magyarul, így valamilyen szinten tudják már a nyelvet. Ez a továbbiakban lehetőséget ad választ keresni arra, hogy a nagyobb magyar nyelvi tudatosság befolyásolja-e a hallgatók viszonyát a kutatott kérdéshez.

A kérdőív egyik kérdésére válaszolva a hallgatóknak meg kellett határozniuk a magyar nyelvtudásuk szintjét is. A szubjektív vélemények összegzését a 2. ábra mutatja be (2. ábra: A válaszadók magyar nyelvtudásának szintje). A szintek bontása azonos a Közös Európai Referenciakeretben lévő meghatározással. Az önértékelés során külön értékelték a hallgatók a szóbeli és írásbeli kommunikációs szintjüket, mivel a filológiai nyelvtanítás és -tanulás egyik hátrányának tekinthető a passzív nyelvtudás erősebb fejlesztése. Ennek köszönhetően megfigyelhető az is, mennyire eltérő a hallgatók szubjektív véleménye a szóbeli és írásbeli magyarnyelvtudásuk szintjéről.

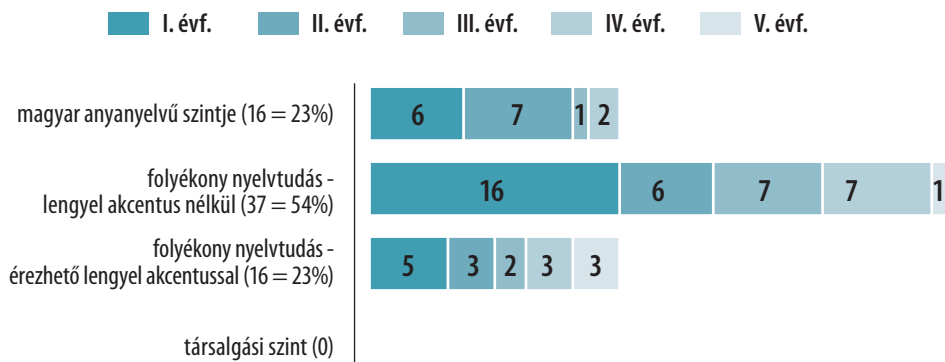
A kapott válaszok alapján elmondható, hogy a válaszadó hallgatók 39%-a még teljesen kezdő (A0). Csak egy elsőéves hallgató jelölte, hogy szóban már nem kezdő, hanem szerinte a minimumszint (A1) elvárásainak megfelelően tud már kommunikálni magyarul. A válaszadók 26%-a eddig csak az alapszintnek megfelelően sajátította el a magyart, 27%-a önálló nyelvhasználó, azaz küszöb- (B1), illetve középszinten (B2) tud magyarul, 8%-a viszont haladó szinten (C1) beszél a magyart. Jellemző, hogy a nem kezdő hallgatók (42 válaszadó) 45%-a (19 fő) egy szint eltérést lát a magyar szóbeli és írásbeli kommunikációjának a szintjére vonatkozóan. Azonban nem lehetséges kimutatni, melyik kommunikációfajta osztályozzák jobban – ez személyenként változó, és sok tényezőtől függ, pl. attól, milyen típusú nyelvtanuló a hallgató, hányszor és milyen hosszán tartózkodott már Magyarországon stb.

2. ábra: A válaszadók magyar nyelvtudásának szintje

A válaszadó hallgatókat bemutatva érdemes még prezentálni a kérdőív egy másik kérdésére kapott válaszok összegzését (vö. 3. ábra: A válaszadók magyar nyelvtanulásának a nyelvi célja). A *Mi az a szint, amelyen el szeretnéd sajátítani a magyart?* kérdéssel nemcsak azt kívántam kideríteni, mely nyelvi kompetencia szintjét célozzák meg a varsói magyar szakosok, hanem azt is, mennyire törekszenek a nyelvi tökéletességre is.

A 3. ábrán prezentált adatokat elemezve megfigyelhető, hogy a varsói magyar szakosok komoly célkitűzéssel vállalják a magyar nyelv tanulását. A válaszadók 23%-a a magyar anyanyelvűek szintjének az elérését tűzi ki céljául, 54%-a pedig lengyel akcentus nélkül szeretné folyékonyan beszélni a magyart. Ezzel szemben (csak?) 23%-a nem tartja fontosnak az igazi komplex nyelvi kommunikáció helyességének az elsajátítását, vagyis ezek szerint a hallgatók szerint a helyes, illetve helytelen kiejtés nem befolyásolja a folyékony nyelvtudást, és ennek megfelelő nyelvi kommunikációt.

3. ábra: A válaszadók magyar nyelvtanulásának a nyelvi célja

3.2. A hallgatók viszonya a magyar gyermekversekhez mint tananyaghoz

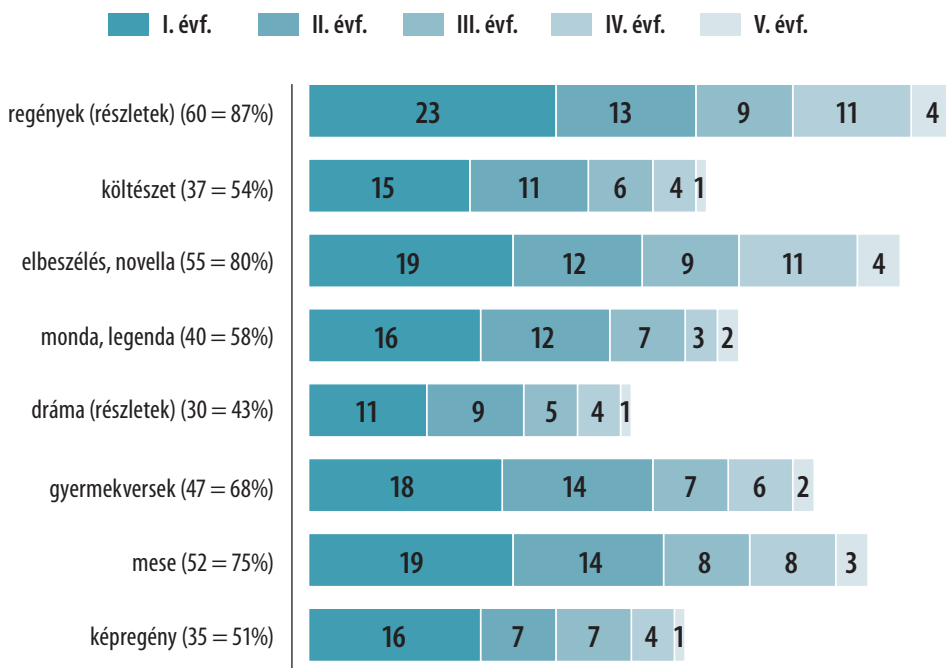
3.2.1. Az irodalmi szövegekhez mint tananyaghoz való viszony

A kutatási témakörhöz közvetlenül fűződő első kérdésben a válaszadó hallgatónak el kellett dönteniük, egyetértenek-e a következő állítással: *Az irodalmi szövegek segédanyagként felhasználhatóak a nyelvtanulás minden szintjén.* A kérdőívet kitöltő hallgatók 84%-a (58 fő) természetesnek tartja az irodalmi alkotások felhasználását és felhasználhatóságát a magyar mint idegen nyelv tanulásában és tanításában már a kezdő szinttől kezdve, és csak 11 fő, azaz a válaszadók 16%-a szerint nem használhatóak fel az idegen nyelv oktatásában minden szinten az irodalmi alkotások.

Érdeemes megjegyezni, hogy ez az arány az idegen nyelvek oktatására vonatkozó sztereotipikus gondolkodásmódot fejezi ki inkább. Az irodalmi alkotásokat mint a magas-kultúrát reprezentáló szövegeket a nyelvtanulók egy része sokszor túl nehéznek tartja, és nem tudja elfogadni a nyelvtudás minden szintjén való felhasználásukat. Ezenkívül nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy vannak olyan nyelvtanulók, akik nem igen szeretnek olvasni, így magát az olvasást sem tartják a számukra legmegfelelőbb tanulási módszernek.

A *Mely irodalmi alkotásokat akceptálnád a magyarórán?* kérdésnél a válaszadó hallgatók annyi megadott választ jelölhettek meg, ahányat elképzelhetőnek tartanak a magyaróra keretében történő tanulás során. A kapott válaszok pontos összegzését a 4. ábra mutatja be (4. ábra: *Mely irodalmi alkotásokat akceptálnád a magyarórán?*). Az összegzett válaszokat elemezve mondhatjuk, hogy a válaszadó hallgatók elsősorban a prózai szövegek feldolgozását képesek akceptálni a magyaróra keretében, de párhuzamosan a lírai alkotások felhasználhatóságát is jól értékelik. Meglepő a drámának mint az idegen nyelv tanulásakor leggyakrabban gyakorolt kommunikációformán, azaz a párbeszédre alapuló szövegtípusnak a viszonylag kisebb jelölésszáma. Ugyanúgy a képregényeké is, pedig a szöveg és a hozzá illő illusztráció, azaz a szöveg vizuális feldolgozása, egyben nagy segítséget nyújt az idegen nyelvű szövegek olvasásakor. Ezeknek az észrevételeknek tükrében elmondható, hogy a hallgatók válaszai egyrészt az olvasási preferenciáikat, másrészt az idegennyelvtanulásra vonatkozó sztereotipikus véleményeiket tükrözik inkább.

A következő kérdőíves kérdésekre kapott válaszok szempontjából érdekesnek tűnik, hogy ebben a kérdésben a válaszadó hallgatók 68%-a (47 fő) jelölte a gyermekverseket mint a magyarórán felhasználható tananyagot, és a válaszadók 32%-a (22 fő) nem fordított rájuk nagyobb figyelmet.

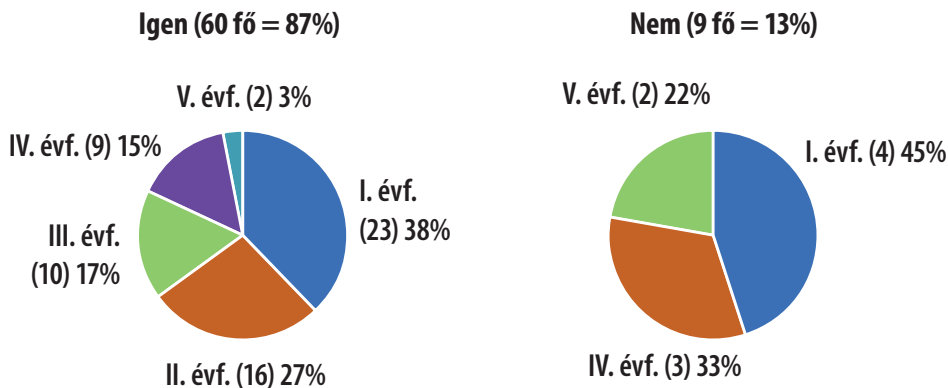
4. ábra: Mely irodalmi alkotásokat akceptálnád a magyarórán?

3.2.2. A gyermekversekhez mint tananyaghoz való viszony

A gyermekversekhez közvetlenül fűződő kérdésre [A magyar nyelvtanulásod folyamán szeretnéd megismerni a magyar gyermekverseket?] a válaszadó hallgatóknak már csak 13%-a (9 fő) válaszolt nemmel, és 87%-a viszont igennel (60 fő). A kapott válaszok pontos összegzését a 8. ábra mutatja be (5-6. ábra: A magyar nyelvtanulásod folyamán szeretnéd megismerni a magyar gyermekverseket?).

A nemmel válaszoló hallgatók (9 fő) a következőket sorolták fel válaszuk indokaként:

- (1) csak a kezdő szinten jók, azaz túl egyszerűek – 2 fő
- (2) nem érdekelnek engem – 1 fő
- (3) tartalmilag nem érdekesek a felnőtt tanulónak – 1 fő
- (4) szükségtelenek – 1 fő
- (5) mert a költészet nem jó tananyag a nyelvtanuláshoz – 1 fő
- (6) nem szeretem a verseket – 1 fő
- (7) inkább a felnőtteknek írt verseket szeretném megismerni – 1 fő
- (8) felnőtteknek szeretném érezni magam az órán – 1 fő

5-6. ábra: A magyar nyelvtanulásod folyamán szeretnéd megismerni a magyar gyermekverseket?

Ezzel szemben az igennel válaszolók a következő érveket sorolták fel (a megjegyzések bizonyos mértékben eltérnek egymástól, ezért a jobb áttekinthetőség érdekében hasonló jelentésű profilokba csoportosítottam őket):

- (1) könnyű nyelvezet – 41 fő, a kezdő szinten nagyon segítik a tanulást – 24 fő, rímeknek – 12 fő, könnyen megtanulhatóak – 18 fő, könnyítik a tanulást – 12 fő, segítik a tanulást – 4 fő
- (2) a szókincs forrása - 14 fő
- (3) a magyar kultúra szerves része – 21 fő, minden magyar ismeri – 8 fő, híres magyar költők alkotásai, ezért érdemes lenne megismerni őket – 3 fő
- (4) magaskultúra része – az irodalommal való érintkezés első lépése – 5 fő
- (5) lehet érdekes – ritkán felhasználhatóak – 12 fő, az órákon történők kellemes változatossága – 10 fő, játékos tanulás – 3 fő, pozitív, relaxáló hangulatot teremtenek – 1 fő
- (6) könnyebb tematika – 1 fő, nincs pátoasz – 1 fő
- (7) ha megtanulom, tudok majd dicsekedni a családomnak vagy a (magyar) ismerőseimnek – 3 fő

A fent felsorolt megjegyzések jól bizonyítják, hogy a válaszadó hallgatók nagyobb részének a gyermekversekre vonatkozó gondolkodásmódja sztereotipikus: egyszerű, könnyű szövegtípus, hiszen gyerekeknek készült. Ugyanakkor több válaszadó előnyt lát bennük, hiszen ennek köszönhetően a felhasználhatóságuk igen nagy, főleg a nyelvtanulás kezdő szintjén: rímeknek, könnyebb nyelvezetűek, így gyorsan meg lehet őket tanulni akár kívülről is, ami lehetőséget ad egyrészt az eddig tanult szavak és nyelvtani szerkezetek ismétlésére és megjegyzésére, másrészt az új szavak megismerésére, illetve a megtanult szavak új kontextusban való megtanulására. Az ilyenfajta tanulás vagy akár pár perces, azaz egy-két feladatra épülő gyakorlás a válaszadók szerint pozitív, játékos, stresszmentes hangulatot teremt, ami elősegíti a tanulást.

Jellemző, hogy a válaszadók nagyobb része a megismerendő és megtanulandó magyar kultúrával kapcsolja össze a magyar gyermekverseket, tehát azzal, amit minden magyar szakosnak meg kellene ismernie, hogy ne csak a nyelvi, hanem egy komplex hungarológiai képzésben részesüljön, és jobban tájékozódjon a magyarság világában.

3.2.2.1. A magyar gyermekversek felhasználhatóságának a kérdése

Arra a kérdésre válaszolva, hogy mit lehet tanulni a gyermekversekből [*Szerinted mit tudnál velük megtanulni?*], a válaszadó hallgatók a következőket sorolták fel:

- (1) helyes kiejtés – 23 fő
- (2) új szavak – 30 fő, pl. kicsinyítő formák – 5 fő, alapvető mindennapi témakörökkel kapcsolatos szókincs – 4 fő, nyelvi különlegességek – 4 fő
- (3) ismert szavak új kontextusban – 20 fő, a szavak megisméltése és a kivételek könnyebb megtanulása – 4 fő
- (4) a tanult nyelvtani szerkezetek megjegyzése – 9 fő
- (5) a magyar nyelvvel való megbarátkozás – 7 fő

Ezek a megjegyzések is arra engednek következtetni, hogy a hallgatók többsége a helyes kiejtés elsajátítására és a szókincs fejlesztésére fordítja a legnagyobb figyelmet. Egyúttal nagy szerepet játszanak szerintük a gyermekversek az ismert szavak és a tanult nyelvtani szerkezetek ismétlésében is.

A *Hogyan lehet felhasználni a gyermekverseket a magyar nyelvtanulásban?* kérdésre a válaszadó hallgatók a következőket sorolták fel:

- (1) kívülről tanulás – 5 fő
- (2) rövid feladatok, amik változatosabbá teszik az órát – 7 fő, plusz gyakorlatként – 4 fő, házi feladatként a hozzá illő feladatokkal – 3 fő
- (3) fordítási gyakorlat – 4 fő
- (4) hallgatás és ismétlés – 3 fő
- (5) felolvasás – kiejtés gyakorlása – 3 fő
- (6) magyar gyermekirodalom kurzus – 5 fő

Erre a kérdésre kevesen válaszoltak (összesen 25 fő), de a kapott megjegyzések jól tükrözik az irodalmi szövegek idegen nyelvőrai felhasználásának alapvető lehetőségeit: a kiejtés, olvasás gyakorlását, a hallott, illetve az olvasott szövegértés fejlesztését, valamint a műfordítási gyakorlatot. Ezen kívül a válaszadók jól látják, hogy a gyermekvers jó kiindulópontja lehet a nyelvezetére vagy a verssel bevezetett témakörre épülő feladatsornak.

Említésre méltó, és egyben a külföldi hungarológiai képzés programjai szempontjából megfontolandó is annak az 5 hallgatónak a válasza, akik szükségesnek tartják kiélezíteni a hungarológiai képzésüket magyar gyermekirodalom kurzussal is.

4. Összegzés

A fentiek tükrében láthatjuk, hogy bár az idegennyelv-oktatás története folyamán változott az irodalmi szövegek szerepe, és manapság a nyelvkönyvek szerzői inkább más autentikus anyagot használnak fel szívesebben (reklám, szórólap, városi feliratok, jelek stb.), a filológia szakos hallgatók számára az irodalmi szövegek igen nagy szerepet játszanak nemcsak a filológiai, hanem magában az idegen nyelvi komplex képzésükben is. Így az elvégzett kérdőíves kutatás az irodalomnak mint autentikus tananyagként a jelentős szerepét meg is erősítette.

Továbbá érdemes még hangsúlyozni azt, ami a kérdőívben szereplő kérdésekre kapott válaszok alapján is megfigyelhető: a hallgató szerepe a tananyag kiválasztásakor. A nyelvtanároknak szem előtt kell tartaniuk, hogy az, hogy mennyire tartja helyesnek a hallgató a tananyagot, vagyis mennyire fontos a hallgatóknak az adott tananyag, mennyire felel meg az elvárásainak és az érdeklődésének, sokkal jelentősebb annál, milyen típusú a tananyag (Lankiewicz 2010: 151). Természetesen ez a megfigyelés az órára bevihető mindenféle tananyagra vonatkozik, így az irodalmi alkotásokra is. Nyilvánvalóan az irodalmi szövegek feldolgozásának a szükségessége, amit a válaszadó hallgatók hangsúlyoztak a kérdőívben, nem meglepő, hiszen filológiai képzés hallgatóiról van szó, de a nyelvtanároknak nem szabad elfelejteniük, hogy a tananyag, azaz irodalmi alkotás megfelelő kiválasztása és a hozzá illő gyakorlatok elkészítése az ő feladatuk, amelynek minden egyes esetben összhangban kell maradnia a hallgatók nyelvismeretének a szintjével és a tanítási célokkal.

Irodalom

- Kovács Renáta 2014. Magaskultúra a magyar mint idegen nyelv órán: az irodalmi szövegek felhasználásának lehetőségei. *Hungarológiai Évkönyv* 15: 70-83.
- Lankiewicz, Hadrian 2010. *Sankcjonowanie autentyczności materiału przez ucznia*. In: Drożdźiał-Szelest, Krystyna (szerk.), *Materiały edukacyjne w nauczaniu języków obcych – teoria i praktyka*, Gorzów Wielkopolski: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. 141-153.
- Smuk, Maciej 2013. Definicje i redefinicje materiałów autentycznych – perspektywa podmiotowa ucznia. *Języki Obce w Szkole* 2013/1: 76-81.